

Boplatslämningar i Ruder

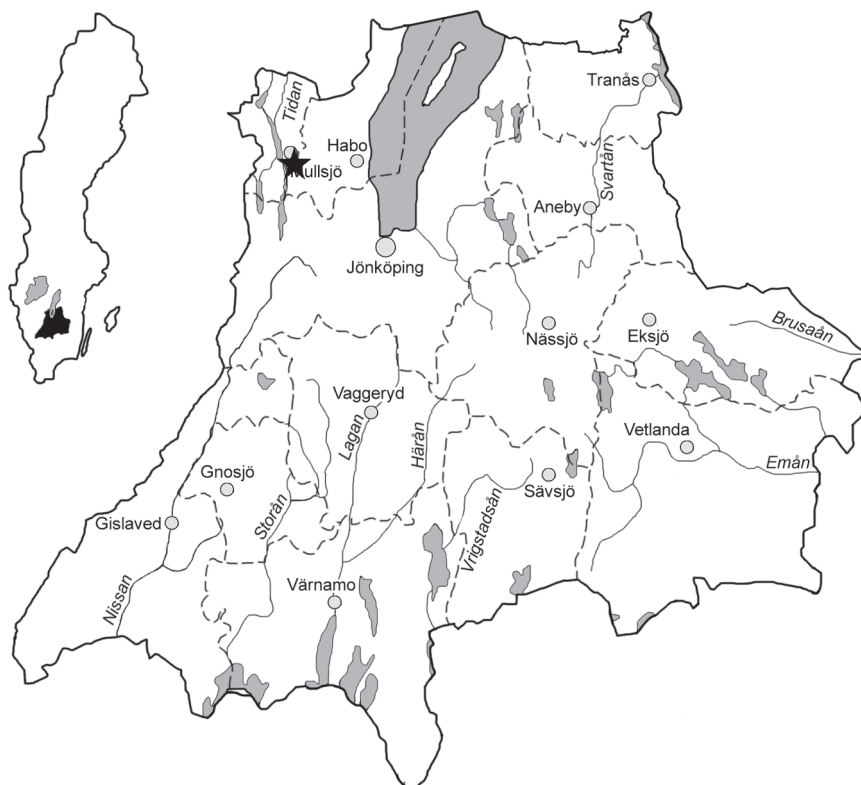

Arkeologisk utredning, etapp 2, inför planerad
husbyggnation inom fastigheten Nykyrka-Ruder 1:17
m.fl., Nykyrka socken i Mullsjö kommun, Jönköpings län

Boplatslämningar i Ruder

Arkeologisk utredning, etapp 2, inför planerad husbyggnation inom fastigheten Nykyrka-Ruder 1:17 m.fl. Nykyrka socken, i Mullsjö kommun, Jönköpings län.

Rapport, foto och ritningar: Anna Ödeén
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091.

ISSN: 1103-4076

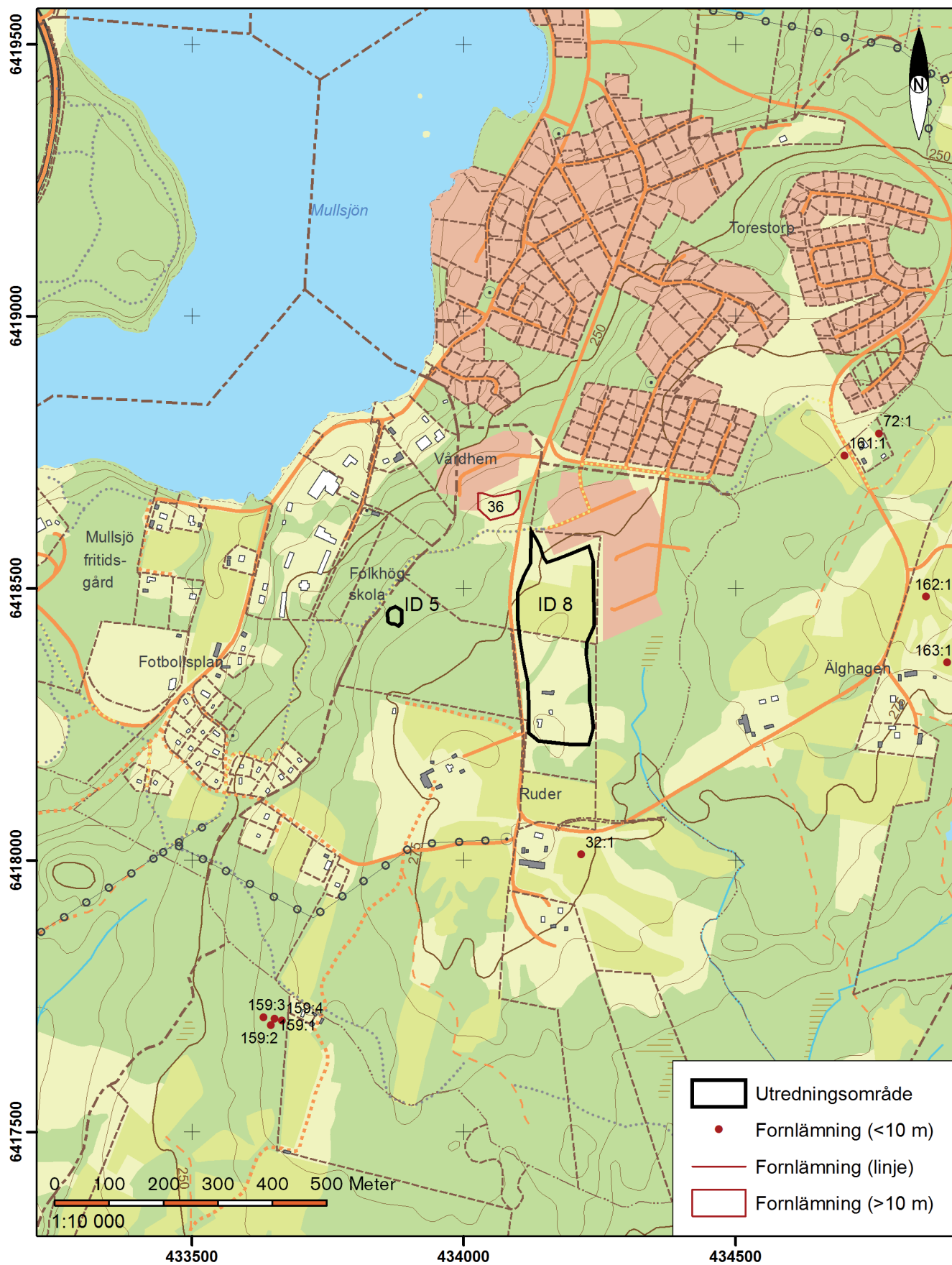
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2015

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Fornlämnings- och kulturmiljö.....	6
Tidigare undersökningar.....	6
Resultat.....	7
ID12, osäker grav	7
ID5, boplatsläge	8
ID8, boplatsläge	8
Fynd.....	11
Sammanfattning.....	11
Åtgärdsförslag.....	12
Administrativa uppgifter.....	13
Referenser.....	14
Tryckta källor	14
Arkiv.....	14

Bilagor

Bilaga 1. Översikt, ID8, boplatsläge

FIGUR 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 64E 1dN. Skala 1:10 000

Inledning

Med anledning av Mullsjö kommuns planer på husbyggnation inom fastigheten Nykyrka-Ruder 1:17 med flera, som ligger söder om Mullsjö samhälle, har Jönköpings läns museum genomfört en arkeologisk utredning. Arbetet genomfördes i mars 2015. Fält- och rapportansvarig var Anna Ödeén, antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Ytan som sökschaktades var cirka 43 000 m² stor.

Målsättning och metod

Målsättning

Målsättningen med utredningen var att fastställa om det i området fanns under mark dolda lämningar, det var det framförallt boplatslämningar som var aktuella.

Dessutom fanns inom området en osäker grav, som påträffades under inventeringen 2014. Under föreliggande utredning var därför också målsättningen att fastställa om det var en grav eller inte.

Målsättningen var också att utifrån resultatet från utredningen ge Länsstyrelsen underlag för eventuella vidare åtgärder.

Metod

Utredningen genomfördes genom sökschaktning med hjälp av grävmaskin. Matjorden schaktades skiktvis ned till anläggningsnivå det vill säga opåverkad mark. De anläggningar som kom fram under sökschaktningen rensades fram i plan och mättes in digitalt med hjälp av nätverks RTK. Ett urval fotograferades också digitalt.

I den osäkra graven (som under inventeringen fick benämningen ID12) togs först de största, löst liggande stenarna försiktigt bort, sedan torvades delar av ytan av för att lättare kunna se stenmaterialet. En sista åtgärd var att i anläggningens sydöstra kvadrant dra ett sökschakt för att om möjligt kunna se konstruktioner som en kantkedja eller dylikt.

Topografi

Det stora området, ID8, låg i ett krönläge 280 meter över havet och med sluttningar mot öster och väster (FIGUR 1). Det bestod av öppen åkermark delvis beväxt med sly och omgärdades/genomskars av stenmurar och stentippar. Det lilla området, ID5, låg i ett platåläge i en västsluttning ner mot Mullsjön. Området var beväxt med blandskog. Hassel och en vittnade om att det varit mer öppet en gång.

Jordarten är sandig morän med rikligt med sten och jordfasta block. Det finns också berg som går upp i dagen i området. Bergarten är till största delen granit.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Inom eller i direkt anslutning till utredningsområdet finns inga forn- eller kulturhistoriska lämningar. Det finns dock ett antal i närområdet som visar på mänsklig närvaro under förhistorisk tid (FIGUR 1). Omkring 200 meter söder om utredningsområdet har det gjorts ett fynd av en stenysa inom gården Ruders inägor, fornlämning 32:1 Nykyrka socken. Det finns inga uppgifter om hur yxan har sett ut. Strax nordväst om utredningsområdet ligger ett område med fossil åkermark i form av röjningsrösen, fornlämning 36, Nykyrka socken. Den fossila åkern är av äldre karaktär. Dessutom påträffades fler röjningsrösen i området som är beläget mellan ID5 och ID8 under inventeringen 2014 (Vestbö-Franzén 2014). Dessa har dock inte fått något fornlämningsnummer än. Drygt 600 meter åt sydväst ligger en grupp med gravar, fornlämning 159:1–4, Nykyrka socken. Gravgruppen består av en treudd, två domarringar och en tresidig stensättning.

Under utredningens etapp 1, som föregick föreliggande utredning genomfördes en kart- och arkivanalys som pekade mot att Ruder var en typisk 1500-talskolonisation och ett nybygge på kronojord. Värt att beakta är dock att dessa nybyggen ofta togs upp på den mark där gårdar legat som lades öde under den senmedeltida agrarkrisen (Vestbö-Franzén 2014). Gården kan alltså ha rötter längre tillbaka i tiden.

Tidigare undersökningar

Inom det nu aktuella området och med omgivande mark gjordes en utredning etapp 1, sommaren 2014. Den genomfördes som en fältinventering och under den uppmärksammades de eventuella boplatslägen och den osäkra graven som är föremål för föreliggande utredning. Dessutom påträffades fossil åkermark (Vestbö-Franzén 2014).

FIGUR 2. Arbetsbild. Sökschaktning i norra delen av ID8.

År 2001 genomfördes också en utredning, genom inventering och schaktning, i ett område norr om det nu aktuella. Under den registrerades den fossila åkern som har fornlämningsnummer 36, Nykyrka socken. Dessutom söktes boplatslämningar genom sökschaktning, men inga påträffades (Lorentzon 2001).

År 2005 dokumenterades tre domarringar inne i Mullsjö samhälle (Borg 2005). Det var i samband med att en gång- och cykelväg skulle anläggas och syftet var inte att gräva ut gravarna utan att avgränsa dem och bedöma karaktären. Från början var det två domarringar som i och med förundersökningen kunde utökas med ytterligare en. Under arbetet framkom ett fyndmaterial i form av glaspärlor, brända ben, bronsbleck och slagg (Borg 2005).

Resultat

ID12, osäker grav

Under inventeringen påträffades, inom ID8, en ansamling med sten som utifrån läge och form eventuellt kunde vara en grav. För att fastställa det plockades först de största, löst liggande stenarna bort i anläggningens sydöstra kvadrant. Sedan torvades delar av stensamlingen av och ett schakt drogs i dess sydöstra kvadrant för att om möjligt kunna urskilja någon gravkonstruktion i form av kantkedja eller dylikt (FIGUR 3 OCH 7).

Under arbetet kunde det konstateras att stenmaterialet skiljde sig mycket åt, stenstorleken låg mellan 0,1 och 1,5 meter. Det fanns inte några tecken på konstruktionsdetaljer i anläggningen och den innehöll stora mängder jord uppblandat med sten. Bedömningen gjordes därför att det inte rörde sig om en grav utan om ett impediment med röjningssten.

FIGUR 3. ID12, osäker grav. Foto från sydväst.

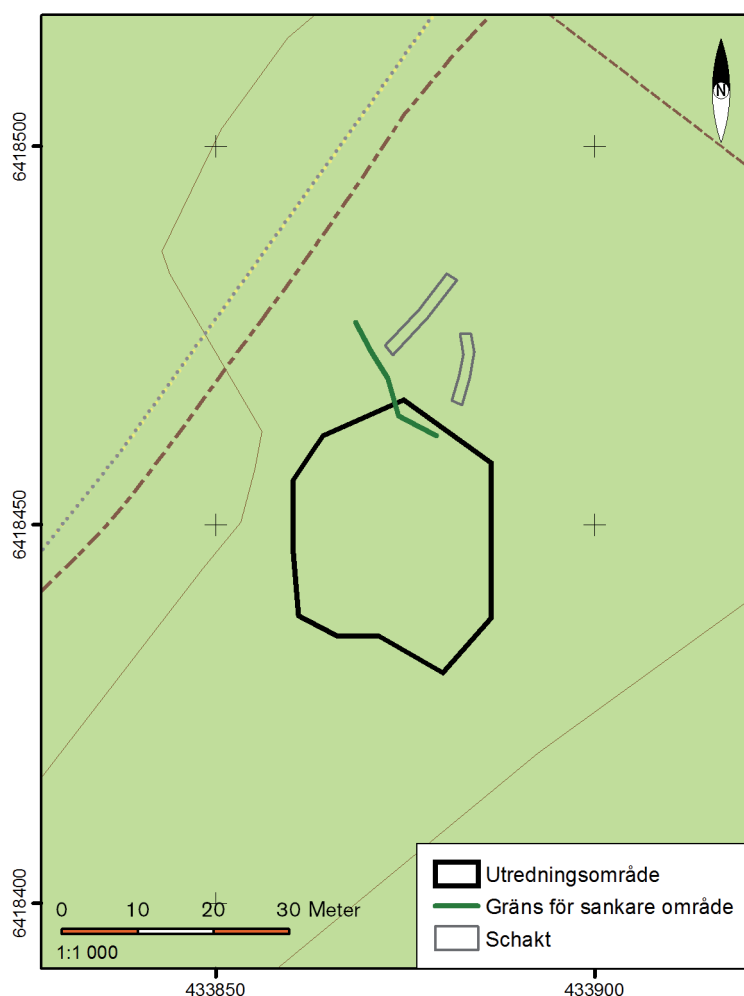
ID5, boplatsläge

Boplatsläget låg i ett platåläge i en nordvästsluttning ner mot Mullsjön. På plats i fält visade det sig att polygonen ID5 enligt hand-GPS:en låg något förskjutet söderut och detta var ett område med sankare, blockigare mark. Efter samtal med länsstyrelsen och arkeologen som utförde inventeringen beslutades att gräva sökschakten på det platåläge som låg något högre och därmed torrare beläget (FIGUR 4). Det var den yta som avseddes under inventeringen. Hand-GPS:en kan slå något fel om det är tät skogsmark och här rör det sig om 10-15 meter. På kartan nedan är gränsen för det sankare området markerat (FIGUR 4).

I de två schakt som grävdes inom ID5 framkom inga anläggningar eller konstruktioner. Jordmaterialet var fin mylla, så det är troligt att området använts för odling.

ID8, boplatsläge

Boplatsläge ID8 var drygt 4 hektar stort (BILAGA 1). Spridda över området fanns anläggningar som tolkades som förhistoriska, men det var i en sydöstsluttning i områdets östra del som det gick att se

FIGUR 4. Karta över ID5, boplatsläge och de sökschakt som grävdes där.

en förtätning av boplatzlämningar i form av gropar, stolphål och hårdar (FIGUR 7). Området var svårchaktat med stora block och stenar, därför snittades några av stolphålen för att få en möjlighet se anläggningarna i profil och utesluta att det rörde sig om yngre stenlyft. I ett av schakten fanns en rad med stolphål som bör undersökas närmare, det kan röra sig om en huskonstruktion eller en hägnad (FIGUR 5).

Hårdarna i området talar också för att det inom ytan har legat en förhistorisk boplatz (FIGUR 6)

FIGUR 5. Foto vänster. Rad med stolphål inom ID8, boplatzläge.

FIGUR 6. Foto nedan. A537, hård inom ID8, boplatzläge.

FIGUR 7. Den koncentration av anläggningar som påträffades inom ID8 samt längst ner, ID12, den osäkra graven med schaktet som grävdes i den.

ANLÄGGNINGSTABELL

Anl nr.	Lämningsstyp	Beskrivning
A233	Nedgrävning/grop	Oval 0,5 x 0,4 m (N-S).
A249	Stolphål	Runt 0,35 m i diam.
A265	Stolphål	Runt 0,2 m i diam.
A280	Stolphål	Runt 0,3 m i diam.
A332	Nedgrävning/grop	Rund 0,75 m i diam. Fyllning av humus med inslag av kol och sot.
A358	Härd	Rund 0,8 m i diam. Fyllning av humus med kol och sot.
A366	Stolphål	Runt 0,3 m i diam.
A373	Stolphål	Runt 0,35 m i diam.
A380	Nedgrävning/grop	Oval 0,75 x 0,45 m (SÖ-NV).
A387	Stolphål	Runt 0,4 m i diam.
A394	Stolphål	Runt 0,35 m i diam.
A401	Nedgrävning/grop	Rund 0,8 m i diam.
A412	Stolphål	Runt 0,2 m i diam.
A426	Stolphål	Runt 0,35 m i diam.
A433	Nedgrävning/grop	Rund, 0,5 m i diam.
A448	Nedgrävning/grop	Rund 0,7 m i diam. Fyllning av humus med inslag av kol och sot.
A519	Stolphål	Runt, 0,35 m i diam.
A537	Härd	Rund 1,7 m i diam. Fyllning av humus med kol och sot. Stenar, varav vissa skörbrända i storleken 0,08-0,2 m.

FIGUR 8. Anläggningstabell.

Fynd

Under utredningen påträffades en rund sten, som utifrån storlek och karaktär troligen är en malsten, en så kallad löpare (FIGUR 9). Den har fyndnummer 1.

Sammanfattning

Under en arkeologisk utredning, söder om Mullsjö samhälle, har en yta av 43 000 m² sökschaktats. Anledningen till utredningen var Mullsjö kommuns planer på att bygga hus i området. Utredningen genomfördes i mars 2015.

De områden som utreddes var lämpliga förhistoriska boplatslägen och inom en yta framkom också en koncentration av boplatslämnningar i form av stolphål, gropar och härdar.

Inom utredningens målsättning var också uppgiften att avgöra om ett åkerimpediment var en förhistorisk grav. Den kunde dock avskrivas som ett sentida odlingsröse.

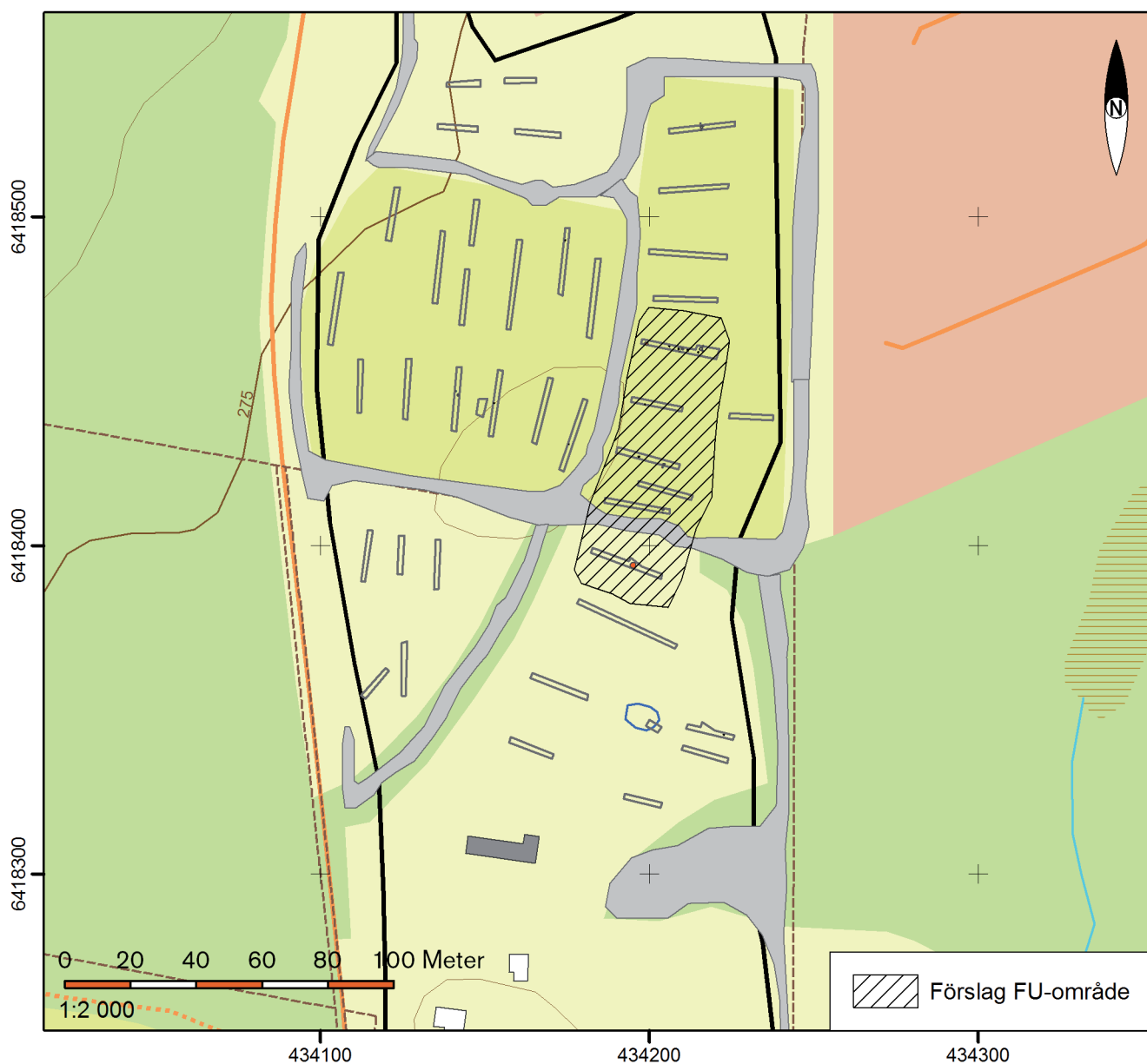
FIGUR 9. Platsen för fyndet av löparen.

Åtgärdsförslag

Inom utredningsområdet östra delar fanns en koncentration av boplatslämningar som Jönköpings läns museum anser bör gå vidare till förundersökning för att avgränsa, karaktäriser och datera lämningen (FIGUR 10).

Jönköpings läns museum har samrått med Länsstyrelsen angående åtgärdsförslaget.

FIGUR 10. Förslag på yta som bör förundersökas.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-6660-2015
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2014-11-05
Jönköpings läns museums dnr:	279/2014
Beställare:	Mullsjö kommun
Fält- och rapportansvarig:	Anna Ödeén
Fältpersonal:	Anna Ödeén
Fältarbetstid:	2015-03-11-2015-03-16
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Mullsjö kommun
Socken:	Nykyrka socken
Fastighetsbeteckning:	Nykyrka-Ruder 1:17 m.fl.
Belägenhet:	Digitala fastighetskartans blad 64E 1dN
Koordinater:	N:6418400 E:434193
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Undersökningsyta:	43 000 m ²
Fornlämningstyp:	Boplat
Tidsperiod:	Odaterad
Fynd nr:	1
Tidigare undersökningar:	70/2014

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

- Borg, J. 2005. *Tre domarringar i Mullsjö. Förundersökning av RAA 13 inför byggande av ny GC-väg, Nykyrka socken i Mullsjö kommun, Jönköpings län*. Arkeologisk rapport 2005:49. Jönköpings läns museum.
- Lorentzon, M. 2001. *Rösen och block i Ruders hage - arkeologisk utredning inför husbyggnation inom Torestorp 1:95, Ruders hage, Nykyrka socken i Mullsjö kommun, Jönköpings län*. Arkeologisk rapport 2001:26. Jönköpings läns museum.
- Vestbö-Franzén, Å. 2014. *Mullsjö, Ruder. Arkeologisk utredning, etapp 1, inför planerad villabebyggelse inom Ruder 1:7, Nykyrka socken i Mullsjö kommun, Jönköpings län*. Arkeologisk rapport 2014:32. Jönköpings läns museum.

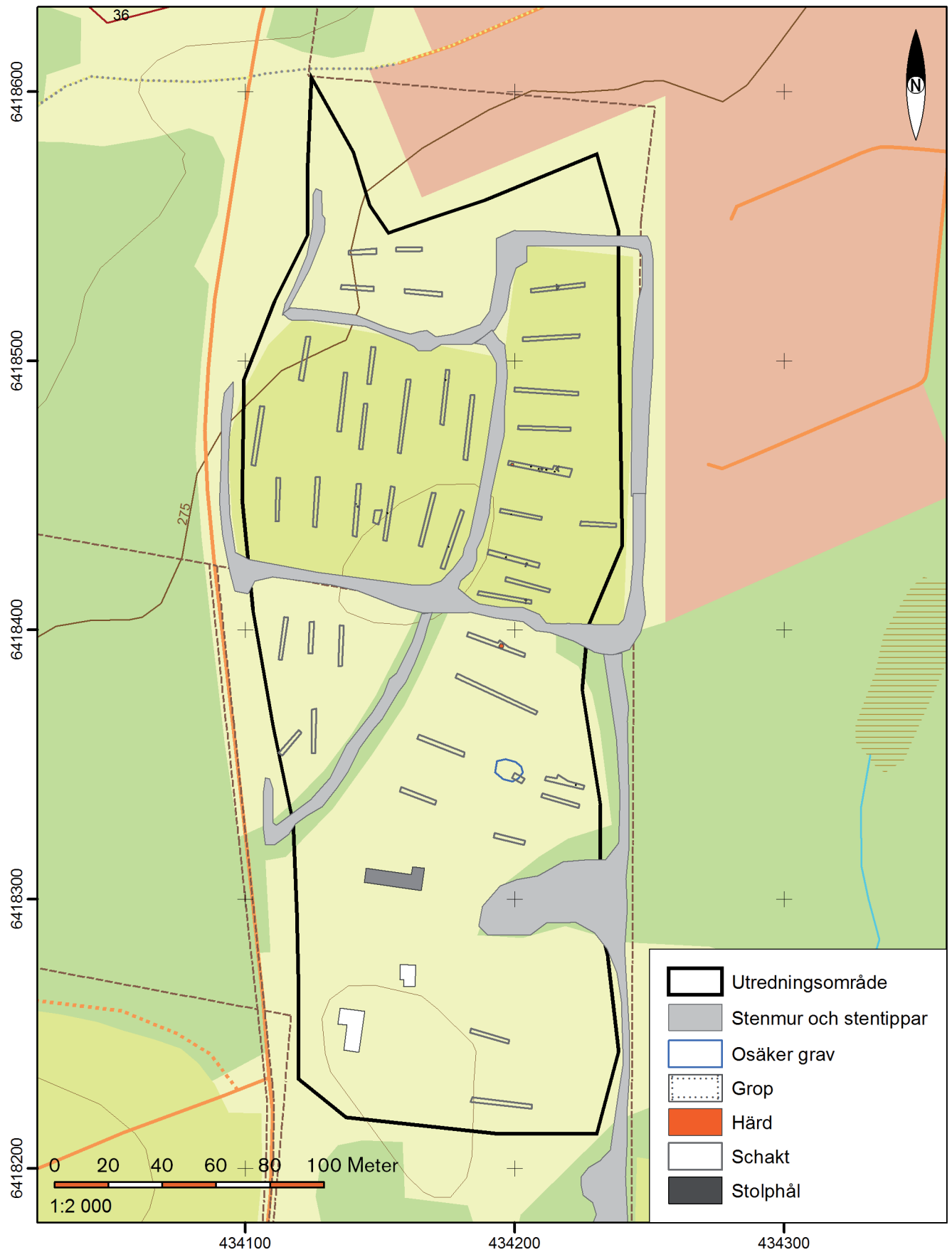
Arkiv

Jönköpings läns museum.

Antikvarisktopografiskt arkiv.

F-Topo. Databas över ortnamn i Jönköpings län.

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister, FMIS, Forsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>.

På höjderna söder om Mullsjö samhälle vid gården Ruder har förhistoriska boplatslämningar påträffats under en arkeologisk utredning. Ett förslag är att området går vidare till förundersökning för att få närmare kunskap om lämningarna, bland annat från vilken tid de är.